

W sprawie herbu Gminy Sulmierzyce¹ (2017 r.) (Powiat Pajęczański, Województwo Łódzkie)

W dniu 31 marca 2011 r. władze Gminy Sulmierzyce (poprzez zawarcie stosownej umowy) powierzyły Markowi Adamczewskiemu i Andrzejowi Kupskiemu zadanie opracowania herbu gminnego i jego pochodnych. Wynikiem badań i prac projektowych jest przedłożone uzasadnienie merytoryczne, w którym przedstawione zostały przesłanki do zbudowania herbu oraz wzory graficzne herbu gminnego wraz z pochodnymi herbu, tj. ze znakami wyprowadzonymi z treści i z formy herbu Gminy Sulmierzyce.

Uzasadnienie merytoryczne wraz z załącznikami graficznymi przedstawione zostały władzom gminy pod koniec czerwca 2011 r. Po analizie materiałów autorskich oraz po dokonaniu przez władze gminne wyboru rozwiązania, projekt herbu został wstępnie przyjęty w sierpniu 2011 r. W drugiej połowie 2011 r.² projekt herbu (wraz z jego uzasadnieniem) przedłożony został (zgodnie obowiązującym prawem) do zaopiniowania przez ekspertów z Komisji Heraldycznej, działającej przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Po blisko roku oczekiwania w dniu 11 września 2012 r. przygotowane zostało pismo w imieniu Ministra Administracji i Cyfryzacji, które z opinią i uzasadnieniem Komisji Heraldycznej z 13 stycznia 2012 r. przesłane zostało na ręce Gabriela Orzeszka, Wójta Gminy Sulmierzyce. Opinia ekspertów Komisji Heraldycznej była negatywna. Jej negatywna treść wynikała z przekonania ekspertów, iż rysunek godła herbu jest w części zły i to on wymaga naprawy³. Ekspertów Komisji Heraldycznej nie mieli zastrzeżeń do uzasadnienia merytorycznego projektów⁴. Na silne podkreślenie zasługuje fakt, iż znawcy Komisji zaakceptowali dobór przedmiotów heraldycznych, z których złożone zostało godło herbu Gminy Sulmierzyce.

Wnioski, które można sformułować na temat dalszych prac nad herbem gminy na podstawie korespondencji z Ministerstwem, sprowadzają się wyłącznie do stwierdzenia - godło herbu Gminy Sulmierzyce należy poprawić w tych miejscach, które zostały uznane przez ekspertów Komisji za wadliwe. Przyjęcie takiej taktyki pracy nad herbem doprowadzi do relatywnie szybkiego uzyskania opinii pozytywnej i przyczyni się do stworzenia herbu gminnego, którego treść odpowiada obecnej wiedzy na temat przeszłości miejsca.

Pomiędzy 22 września 2011 r., a momentem przygotowywania uzupełnień do uzasadnienia merytorycznego i okresem formułowania stanowiska wobec opinii Komisji Heraldycznej, doszło do spotkania władz, a także mieszkańców Sulmierzyce z Lechem

1 Do nowego wniosku Gminy Sulmierzyce dołączone zostanie uzasadnienie, przygotowane w 2012 r. Do tekstu z 2011 r. dodane zostaną uwagi na temat spraw, które rozegrały się w postępowaniu heraldycznym po 22 września 2011 r. Aby wyraźnie odróżnić nowe akapity od starych, zdecydowaliśmy, że fragmenty napisane na nowo złożone zostaną czcionką **Helvetica**.

2 Wniosek Gminy Sulmierzyce był datowany na 22 września 2011 r.

3 „...należy poprawić rysunek herbu poprzez poprawne narysowanie podkowy oraz krzyża (winien tu być krzyż kawalerski). Lilia nie powinna zawierać pręcików. Sugeruje się również przemyślenie barwy łodygi, być może warto ją zastąpić barwą białą...” - Załącznik do uchwały nr 68-1805/O/2012.

4 „...Komisja Heraldyczna zauważa, że zastrzeżeń nie budzi dobór godła herbowych, dokonany na podstawie kompetentnego i rzetelnego studium historycznego...” - Załącznik do uchwały nr 68-1805/O/2012.

Sulimierskim, herbu Starykoń⁵. Lech Sulimierski skutecznie przekonał władze gminne Sulmierzyc do takiej wersji historii Sulmierzyc, w której szczególnie zaakcentowane zostały związki Sulimierskich z Sulmierzycami⁶, w tym przekazanie „aktu darowania” herbu szlacheckiego Starykoń Gminie Sulmierzyce⁷.

Znane jest stanowisko ekspertów Komisji Heraldycznej, którzy konsekwentnie sprzeciwiają się tworzeniu nowych herbów gminnych z nieodmienionych herbów posesorskich. Starykoń Sulimierskich nie może (w wersji nieodmienionej) stać się godłem gminnym.

Ze „Skróconą historią rodu Sulimierskich”, autorstwa Lecha Sulimierskiego zapoznaliśmy się dokładnie, aby odpowiedzieć na pytanie, czy na podstawie wiedzy zgromadzonej w przywołanym opracowaniu zrewidujemy nasz sposób myślenia na temat herbu Gminy Sulmierzyce⁸. Po uważnej lekturze tekstu stwierdzamy, że nasze wnioski na temat herbu gminnego, utworzonego z godła herbów posesorów, jak również nasz wybór Jastrzębca, były w pełni uzasadnione. Ustalenia Lecha Sulimierskiego pozwalają uzupełnić tylko część akapitów na temat dziejów dwóch miejscowości (Chorzenice i Sulmierzyce). Wiedza ta jednak nie wpływa na treść ostatecznych sądów. Uzupełnienia merytoryczne, które pochodzą z tekstu Lecha Sulimierskiego, zostaną wplecione w naszą wersję dziejów Gminy Sulmierzyce, napisaną na potrzeby postępowania przed ekspertami Komisji Heraldycznej.

Drugi tekst Lecha Sulimierskiego dotyczy obrazu NMP w Sulmierzycach⁹. Dla naszych rozważań znaczenie może mieć ten fragment, w którym opisane zostały okoliczności sprowadzenia obrazu do Polski i do Sulmierzyc. Wątki podniesione w „Historii Cudownego Oblicza Pani z Sulmierzyc” zostaną wprowadzone do ustaleń na temat obrazu Łukasza Cranacha, zawartych w dalszej części uzasadnienia.

O herbach gminnych

Heraldyka ogólna

Herby były znakami rozpoznawczymi i własnościowymi dawnych rycerzy. Ich genezę historycy powiązali ze średniowiecznym polem walki oraz ze strukturami feudalnego społeczeństwa zachodnioeuropejskiego. Z czasem herbami zaczęły posługiwać się instytucje kolegialne (kapituły, zgromadzenia zakonne, samorządy miejskie itp.), które zdolne były do podejmowania decyzji zmieniających (we właściwych proporcjach i właściwym zakresie) porządek prawny. Geneza kolegialnych herbów (w tym także herbów samorządów miejskich) inaczej niż godła dawnych rycerzy związana była z kancelariami, a dokładniej z pieczęciami, służącymi do uwierzytelniania dokumentów. Pola dawnych pieczęci zazwyczaj wypełniane były wyobrażeniami pieczętnymi, które w sprzyjających okolicznościach przekształcały się w herby.

5 Lech Sulimierski odwiedził Sulmierzyce w czerwcu 2012 r.

6 W notatkach prasowych, które powstały po spotkaniu w czerwcu 2012 r., znajdujemy informacje, które w sposób nieprawdziwy przedstawiają losy Sulimierskich i łączą je z Sulmierzycami. Nie wiemy, czy te nieścisłości były zawarte w wypowiedziach Lecha Sulimierskiego, czy też są one wynikiem uproszczeń reportażysty. Do sformułowań nieprawdziwych zaliczamy uwagę o tym, że Lech Sulimierski pochodzi z „rodu założycieli Sulmierzyc”. Nie można się też zgodzić z twierdzeniem, że Sulimir, rycerz Bolesława Krzywoustego i legendarny założyciel Sulmierzyc, był „protoplastą” rodu Sulimierskich.

7 W 1997 r. odbył się w Sulmierzycach zjazd rodziny Sulimierskich. Wówczas ponad 100 Sulimierskich złożyło swoje podpisy na herbie rodowym, który został następnie przekazany Zdzisławowi Osińskiemu, Wójtowi Gminy Sulmierzyce. Zdzisław Osiński złożył publiczne przyrzeczenie, że podejmie działania, aby Stary Koń Sulimierskich stał się herbem Gminy Sulmierzyce.

8 L. Sulimierski, „Skrócona historia rodu Sulimierskich”, Sulmierzyce 1997 - maszynopis w posiadaniu Autorów.

9 Tegoż, „Historii Cudownego Oblicza Pani z Sulmierzyc”, Sulmierzyce 1997 - maszynopis w posiadaniu Autorów.

Herby charakteryzują się specyficzną budową. Pozwala ona odróżnić herb od znaku, który tylko przypomina herb. Do cech istotnych herbu zaliczyć należy występowanie tarczy¹⁰ i godła rysowanego tak, aby jego składniki (zwrócone w stronę heraldyczną prawą) były czytelne z dużej odległości (uproszczenie rysunku). Przy definiowaniu herbu zwrócić należy uwagę także na barwy, za pomocą których kolorowano pole tarczy i godło herbowe. W heraldyce (z uwagi na priorytet jej zadań rozpoznawczych nad dekoracyjnymi) wykorzystywano barwy nasycone i zestawiano je kontrastowo. W stosowaniu barw herbowych obowiązywała i dalej obowiązuje zasada alternacji, choć znane są od niej odstępstwa¹¹. Jej istota sprowadza się do stosowania przemiennie tzw. metalu (złoto = żółty, srebro = biały) i koloru. Zasada alternacji opracowana została w celu maksymalnego zwiększenia kontrastu pomiędzy polem tarczy i godłem herbu.

Do palety barw heraldycznych heroldowie średniowieczni zaliczyli następujące kolory i metale: złoty (= żółty), srebrny (= biały), czerwony, błękitny, czarny, zielony i purpurowy. Oprócz wymienionych kolorów w herbach odszukać można także barwy „naturalne”. Podczas budowania godła z wyobrażenia człowieka stosowany jest kolor „cielisty”, a podczas rysowania heraldycznego drzewa jego pień barwiono kolorem brązowym. Dodać należy, że poszczególnym barwom w przeszłości przypisywano cechy charakteryzujące potencjalnych dysponentów herbów¹². Ograniczenia kreatora herbu w zakresie stosowania barw wynikają także z przesłanek innych niż heraldyczne. Na przykład, gdy budujemy nowy znak (np. gminny) z wykorzystaniem godeł dawnych posesorów, to możliwość swobodnego wyboru kolorystyki ograniczona zostaje do minimum. Znak „cytowy” powinien być użyty w jego właściwej kolorystyce.

Warto także w toku wykładu na temat heraldyki ogólnej podkreślić, iż barwy inaczej przedstawiane były (i są) na herbach i na flagach. W herbach (jeśli pozwala na to technika wykonania znaku) występują metale, tj. złoty lub srebrny. Na flagach, nawet jeśli częścią flagi jest herb z godłem lub z polem pokrytym metalem, należy metale heraldyczne zastąpić właściwymi barwami, czyli złoty - kolorem żółtym, a srebrny - kolorem białym.

W rozważaniach nad cechami herbu trzeba zwrócić uwagę na jego względną trwałość. Herby raz przyjęte powinny być wykorzystywane przez dysponentów znaków długo, a ich forma nie powinna ulegać radykalnym zmianom. Oczywiście, w każdym herbie można dokonywać zmian stylistycznych, które podyktują rysownikom upodobania estetyczne kolejnych okresów historycznych.

Stan prawny

Dzisiejszą heraldykę gminną kształtuje przede wszystkim *Ustawa o samorządzie gminnym* z 1990 r.¹³ (z późniejszymi zmianami). Prawo do stanowienia herbu gminnego prawodawca w 1990 r. oddał „...do wyłącznej właściwości rady gminy...”. Ten zapis, jak pokazała wówczas nieodległa przyszłość, okazał się niezbyt szczęśliwy¹⁴. Rady gmin podejmowały prawomocne decyzje o herbach, ale nie zawsze znaki ustanowione przez rady spełniały warunki opisane w definicji poprawnego herbu.

10 Dla współczesnych herbów samorządowych zaleca się tarcze późnogotyckie, czyli tzw. tarcze hiszpańskie o podstawie wykreślonej pokołem.

11 Na przykład zasada alternacji nie dotyczy koloru czarnego, który może być zestawiany z innymi kolorami.

12 O symbolice barw - P. Dudziński, *Alfabet heraldyczny*, Warszawa 1997, s. 38-43.

13 „Dziennik Ustaw”, 1990, nr 16, poz. 94, art. 19.

14 H. Seroka, *O problemach współczesnej heraldyki samorządowej*, [w:] *Polskie tradycje samorządowe a heraldyka. Materiały sesji naukowej zorganizowanej w dniach 4 i 5 czerwca 1991 r. w Lublinie*, pod red. P. Dymmela, Lublin 1992, s. 127-128.

Historycy zainteresowani heraldyką oprotestowali opisaną normę. Z tego też powodu prawodawca pod koniec 1998 r. zmienił ustawę z dnia 21 grudnia 1978 r. o odznakach i mundurach. Artykuł 5 przywołanej ustawy otrzymał nowe brzmienie. Sens nowelizacji sprowadzał się do stwierdzenia, że jednostki samorządu terytorialnego mogą ustanawiać (poprzez uchwały organu stanowiącego samorządu) własne herby, flagi, emblematy oraz insygnia i inne symbole, a wzory ustanawianych znaków muszą spełniać dwa kryteria, tj. muszą być poprawne heraldycznie, a także muszą odwoływać się do miejscowej tradycji¹⁵. Dalsze zapisy normy precyzowały, kto otrzymał prawo do wypowiedziania się, czyli do urzędowego orzekania na temat poprawności heraldycznej herbów, a także ich zgodności z miejscową tradycją historyczną. Prawodawca powołał Komisję Heraldyczną¹⁶, której eksperci przygotowują opinie merytoryczne na temat zaprojektowanych znaków.

Wnioski o zaopiniowanie herbu powinny zawierać barwne projekty rysunkowe herbów (z podaniem wzorca koloru), ich opis, uzasadnienie merytoryczne oraz pismo władz gminy stwierdzające wolę posiadania herbu (najczęściej jest to projekt uchwały w sprawie ustanowienia herbu). Opinia ekspertów Komisji stanowi podstawę, na której formułowana jest decyzja ministra właściwego dla spraw wewnętrznych i administracji. Pismo ministra zawierające ocenę herbu kierowane jest do właściwego samorządu oraz (w kopii) do właściwego terytorialnie wojewody. Ministerialna opinia na temat herbu (w zgodzie z wolą prawodawcy) powinna zostać sformułowana w ciągu 3 miesięcy.

Zasady budowania współczesnych herbów gminnych

Historycy związani z Polskim Towarzystwem Heraldycznym opracowali zasady, wg których należy odtwarzać zapomniane znaki lub też tworzyć znaki nowe. Zasady tworzenia herbów gminnych wyłożone zostały klarownie przez Henryka Serokę w 1992 oraz w 1998 r.¹⁷ Zdaniem Henryka Seroki twórcy współczesnych herbów gminnych (zarówno miast jak i gmin wiejskich) ze szczególną uwagą powinni odnieść się do dorobku polskiej heraldyki samorządowej z XVI w., czyli z czasów świetności miast polskich i z okresu, gdy zasady tzw. żywej heraldyki znane były elitom intelektualnym miast, posesorom miejscowości, a także stanowiły elementarny zasób umiejętności złotników, którym powierzano wykonywanie pieczęci władz samorządowych. Do końca XVI w. dla samorządów miejskich tworzone zazwyczaj znaki (herby lub wyobrażenia napieczętnie), które cechowała wysoka jakość wykonania oraz ujęcie motywu poprawne heraldycznie.

Historycy zgodnie uznają, że gminom posiadającym tradycje heraldyczne należy przywracać zapomniane znaki. Wzór znaku, a utrwalony na dawnej pieczęci miejskiej, powinien stanowić inspirację do stworzenia nowej stylizacji dawnego znaku. Uwagi na temat przywracania zapomnianych godeł dotyczą - co jest oczywiste - miast o metryce przedrozbiorowej i gmin, w których obecne centra gminne w przeszłości miały status miasta.

Tworzenie zupełnie nowych herbów jest procedurą w pełni uzasadnioną, ale ten sposób postępowania powinien być praktykowany dla samorządów, które w przeszłości nie posiadały swoich własnych znaków. Współczesne reguły tworzenia herbów¹⁸ zostały

15 „Dziennik Ustaw”, 1998, nr 162, poz. 1126, art. 5.

16 S. K. Kuczyński, *Komisja heraldyczna rozpoczyna działalność*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Heraldycznego”, nr 20, 2000 (marzec), s. 50.

17 H. Seroka, *O problemach współczesnej heraldyki samorządowej...*, s. 127-135; tegoż, *Podstawy rozwoju heraldyki samorządowej III Rzeczypospolitej*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Heraldycznego”, nr 18, 1998 (wrzesień), s. 11-14.

18 H. Seroka, *Podstawy rozwoju heraldyki samorządowej...*, s. 13.

opracowane na podstawie obserwacji zwyczajów heraldycznych średniowiecza i czasów wczesnonowożytnych (do końca XVI w.). Na podstawie obserwacji treści dawnych pieczęci i starych herbów przyjmuje się, że nowe herby gminne powinny przekazywać komunikat na temat: 1. genezy miejscowości gminnej, 2. etymologii nazwy gminy, 3. wezwania kościoła parafialnego względnie miejscowego kultu religijnego, 4. założyciela miejscowości gminnej względnie posesorów, którzy w różnym czasie przyczynili się do rozwoju wsi z obszaru gminy i 5. charakterystycznych osiągnięć kultury ludowej.

W nowelizacji ustawy z 1978 r. (przyjętej w pod koniec 1998 r.) warunki, jakie powinien spełniać poprawny herb, zostały opisane w sposób, który przy rygorystycznym podejściu do zapisów może dziś uniemożliwić tworzenie znaków takich, które jeszcze w XVI w. zostałyby uznane za w pełni poprawne. Według nowelizacji ustawy z 1978 r. za herby poprawne można uznać tylko te, które powstały z poszanowaniem zasad heraldyki i po uwzględnieniu miejscowej tradycji historycznej. Zatem np. godła o treści topograficznej (występujące w symbolice miast w XIII-XVI w.) nie spełniają - zdaniem ekspertów Komisji Heraldycznej - wymogów ustawowych.

Przesłanki do ustanowienia herby Gminy Sulmierzyce

1. Tradycja miejska i sfragistyczna

Gmina Sulmierzyce położona jest w Powiecie Pajęczańskim, w południowej części Województwa Łódzkiego. Jej obszar w przeszłości (przed 1793 r.) powiązany był z przedrozbiorowym województwem sieradzkim. Współczesną Gminę Sulmierzyce tworzy czternaście miejscowości¹⁹, z których żadna w przeszłości nie otrzymała prawa miejskiego, a tym samym nie miała ukształtowanej własnej tradycji sfragistycznej oraz wyprowadzonej z niej tradycji heraldycznej. Tym samym najbardziej uzasadniony metodologicznie sposób tworzenia herbu gminnego, czyli *de facto* reaktywowanie znaku z przeszłości, nie może zostać zastosowany do budowy godła sulmierzyckiego.

Z uwagi na znane nam stanowisko ekspertów Komisji Heraldycznej (naszym zdaniem błędne), a wyrażone w innym miejscu²⁰ na temat tradycji sfragistycznej gmin „południowołódzkich”, ukształtowanej w latach 1. wojny światowej, nie podejmujemy próby powiązania współczesnego herbu Gminy Sulmierzyce z symboliką pieczęci, opracowaną w 1915 r. w nawiązaniu do godła dawnego województwa sieradzkiego.

2. Stosunki własnościowe

Dawna literatura przedmiotu zgodnie utrzymuje, że Sulmierzyce²¹ w przeszłości (XV-XVI w.) były gniazdem rodowym „...familii Sulmierskich w sieradzkim i kaliskim województwie rozrodzonej, która tam zapewne kościół parafialny fundowała przynajmniej na początku XV...”. Jednakowoż wydawcy dzieła Jana Łaskiego i autor artykułu na temat Sulmierzyc w *Słowniku geograficznym Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*

19 Na terenie Gminy Sulmierzyce leżą: Bieliki, Bogumiłowice, Chorzenice, Dworszowice, Eligiów, Kodrań, Kuźnica, Łęczysko, Marcinów, Ostrołęka, Piekary, Sulmierzyce, Sulmierzyce Kolonia, Wola Wydrzyna.

20 Opinia ekspertów Komisji Heraldycznej z 2010 r. na temat herbu Gminy Aleksandrów.

21 J. Łaski, *Liber beneficiorum archidiecezyji gnieźnieńskiej*, t. I, wyd. J. Łukowski (komentarze w przypisach przygotował - J. Korytkowski), Gniezno 1880, s. 490; B. Chlebowski, *Sulmierzyce*, [w:] *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. XI, pod red. B. Chlebowskiego, W. Walewskiego, F. Sulimierskiego, Warszawa 1890, s. 575.

(skąd pochodzą przywołane dane) nie podali rodu heraldycznego, z którym związani byli opisani przez nich Sulimierscy, właściciele Sulmierzyc. W niedrukowanym opracowaniu dziejów Gminy Sulmierzyce autorstwa Hieronima Konikowskiego z 1980 r. znajdujemy informacje na temat posesorów Sulmierzyc z XIV oraz z XV w. Informacje te wymagają pilnej weryfikacji. Hieronim Konikowski (bez przywołania źródła pochodzenia części danych) uznał, iż do 1470 r. Sulmierzyce należały do rycerzy z heraldycznego rodu Ostoja, a po 1472 r. do szlachetnie urodzonych, a pieczętujących się herbem Starykoń²².

Nie ulega dziś wątpliwości, iż Sulimierscy związani byli z Sulmierzycami. Jan Sulimierski w połowie XVI w. (1552 r.) płacił podatek²³ od 27 chłopów, osadzonych na 9 łanach w Sulmierzycach. Opodatkowane były też dochody z młynów (5) i karczem (2) w Sulmierzycach.

Autorzy dwóch najpopularniejszych herbarzy doby staropolskiej, czyli Bartosz Parocki oraz Kacper Niesiecki nie poświęcili Sulimierskim wiele uwagi. W herbarzu Paprockiego²⁴ znajduje się jedynie wzmianka, że rodzina Sulimierskich pieczętowała się herbem Lubicz i że była „...rozrodzona...” na Mazowszu. Kacper Niesiecki²⁵ także zanotował, że Sulimierscy pieczętowali się Lubiczem. Ponadto dowodził, że pochodzili oni z województw mazowieckiego i braclawskiego.

Autorzy dwóch ważnych herbarzy z końca XIX i z początku XX w. (umownie Adam Boniecki i Seweryn Uruski) z uwagi na ograniczoną treść obu opracowań nie zdążyli przedstawić artykułów poświęconych Sulimierskim. O Sulimierskich nie znajdujemy także informacji w materiałach zgromadzonych przez Włodzimierza Dworzaczka. W tym przypadku absencję interesującej nas rodziny tłumaczyć możemy obszarem, który stał się przedmiotem badań Dworzaczka (Wielkopolska właściwa), jak również przerwaniem prac przed ich merytorycznym zamknięciem.

W wykazach urzędników województw łęczyckiego i sieradzkiego z XVI-XVIII w. ich wydawcy zidentyfikowali Sulimierskich (pełniących w 2. połowie XVIII w. urzędy lub przypisanych błędnie do urzędów w Inowłodzu, Brzezinach i w Piotrkowie) jako przedstawicieli heraldycznego rodu Lubiczów.

Również współczesna literatura genealogiczna nie zawiera rozbudowanych informacji na temat Sulimierskich. Informacje o Mikołaju Tłuku z Sulmierzyc (1420 r.) oraz o Budku z Sulmierzyc (1462 r.) odnajdujemy w ważnej pracy Alicji Szymczakowej²⁶. Niestety, w książce Alicji Szymczakowej z 1998 r. nie znajdujemy żadnej identyfikacji heraldycznej dwóch rycerzy z Sulmierzyc, choć już przydomek Mikołaja-Tłuk - kieruje naszą uwagę w stronę posesorów Strykowa i Ujazdu.

Nieopublikowane jeszcze badania przeprowadzone przez Alicję Szymczakową na temat rycerstwa z ziemi sieradzkiej w XV w. dowodzą, iż Mikołaj Tłuk z Sulmierzyc należał do Jastrzębców związanych głównie z Ujazdem i Strykowem. Strykowscy swoich dóbr sulmierzyckie nie uważali za posiadłość gniazdową. Na tym stwierdzeniu w zasadzie można zakończyć rozważania o posesorskiej przesłance budowania znaku gminnego.

22 „...Dobra Sulmierzyce... do 1470 r. były prawdopodobnie w posiadaniu szlacheckiego rodu Ostojczyków, którym przypisuje się założenie i nazwę wsi... W 1472 r. nowym nabywcą dóbr sulmierzyckich jest szlachcic Piotr Dział i jego dwaj bracia: Piotr Stary i Piotr Mały. Piotr Dział kupił dobra wraz z prawem sprawowania patronatu nad kościołem miejscowym w latach 1472-1506...” - H. Konikowski, „Gmina Sulmierzyce”, Łódź 1980, k. 16 (maszynopis).

23 *Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym opisana przez Adolfa Pawińskiego*, t. I-II Wielkopolska, Warszawa 1883; B. Chlebowski, *Sulmierzyce...*, s. 575.

24 B. Paprocki, *Herby rycerstwa polskiego*, wyd. K. J. Turowski, Kraków 1858, s. 439.

25 K. Niesiecki, *Herbarz Polski*, t. VIII, wyd. J. N. Bobrowicz, Lipsk 1841, s. 565.

26 A. Szymczakowa, *Szlachta sieradzka w XV wieku. Magnifici et generosi*, Łódź 1998, s. 261, 362.

W okresie, gdy Sulmierzyce znajdowały się w posiadaniu Jastrzębców Strykowskich ukształtowane były już wszystkie istotne dla funkcjonowania wsi struktury (miejskowa władza sądowa, tj. ława i kościół parafialny). Kolejni posesorzy przejmowali wieś i korzystali z niej nie wnosząc do jej obrazu żadnych nowych elementów. Jednakowoż (w obawie przed zarzutem znawców Komisji, że obserwacje przeprowadzone zostały powierzchownie, poczynimy dalsze uwagi, które (w naszym przekonaniu) nie mają już związku z procesem kształtowania znaku współczesnej Gminy Sulmierzyce.

Dzięki niepublikowanym badaniom Alicji Szymczakowej znamy zapisy na temat posesorów Chorzenic²⁷ i Sulmierzyc z XV w. Wiemy, że z Chorzenicami związani byli Chorzeńscy pieczętujący się zapewne herbem Starykoń²⁸. W wypisach źródłowych (głównie z dokumentacji sądowej), a zgromadzonych przez Alicję Szymczakową, są informacje o kilkunastu transakcjach, w których uczestniczyli rycerze z Chorzenic. W przekazach źródłowych z przeszłości nie znajdujemy jednak żadnej wskazówki, która pewnie powiązałaby uczestników zdarzeń z konkretnymi rodami heraldycznymi.

Zdecydowanie więcej zapisów dotyczyło transakcji związanych z Sulmierzycami, lub w których uczestniczyli rycerze z Sulmierzyc. W zapiskach z 1. połowy XV w. występują posesorzy, których należy łączyć z Jastrzębcami (Michał ze Strykowa, Mikołaj Tłuk). W zapisce z 1446 r. pojawił się rycerz Wyszek zidentyfikowany jako nosiciel Ostoi. W wykazie Polaków-jeńców wziętych przez Krzyżaków do niewoli po bitwie pod Chojnicami (1454 r.) wymieniony został Budek z Sulmierzyc.

O związkach Sulmierzyc ze Strykowskimi ze Strykowa może świadczyć decyzja Wojciecha Jastrzębca, arcybiskupa gnieźnieńskiego (1423-1436), który część dziesięcin z Sulmierzyc nadał kościołowi w Strykowie²⁹.

W opracowaniu autorstwa Lecha Sulimierskiego znajdujemy stwierdzenie (które też znajduje się w naszym tekście uzasadnienia), że Sulmierzyce stały się własnością Sulimierskich h. Starykoń po 1470 r. Dalej w „Skróconej historii rodu Sulimierskich” możemy przeczytać, iż Sulimierscy związani byli z Chorzenicami³⁰ i że transakcje, w wyniku których stali się oni posesorami działów w Sulmierzycach, łączyć należy przede wszystkim z rozwojem Chorzenic. Zwracamy też uwagę, iż o związkach Starych Koni z Chorzenicami również można przeczytać w naszym uzasadnieniu.

„Skrócona historia...” zawiera informacje o związkach Sulmierzyc ze Starymi Końmi od 1470 r. Komunikat zawarty w godle herbu Gminy Sulmierzyce, w którym jest podkowa i krzyż Jastrzębca, odnosi się do posesorów Sulmierzyc z 1. połowy XV w., a więc sięga do tradycji starszej niż obecności Starych Koni w Sulmierzycach.

Pragniemy silnie podkreślić fakt, iż rozpoznane dzieje Sulmierzyc pokazują, iż zapewne Chorzeńscy herbu Starykoń kupili w pełni ukształtowaną już miejscowość i od jej nazwy stworzyli swoje nowe nazwisko. Takie związki posesora z własnością nie powinny stanowić podstawy do formułowania oczekiwań, że rodowy Starykoń

27 W Chorzenicach w różnym czasie wybudowane zostały dwa dwory. Starszy dwór (wzniesiony w 1. połowie XVII w.) w XIX w. stał się lamusem. Zmiana nastąpiła po wybudowaniu drugiego dworu. W niewielkiej odległości od murów dworu starszego dostrzec można kopiec, na którym wznosiła się najstarsza siedziba dawnych posesorów Chorzenic.

28 A. Boniecki, *Herbarz Polski*, Cz. 1 *Wiadomości historyczno-genealogiczne o rodach szlacheckich*, t. III, Warszawa 1900, s. 72. Znany jest m.in. Piotr Stary z Chorzenic, kanonik kurzelowski i kielecki, wódz biskupa krakowskiego w 1473 r. (*Wypisy źródłowe do dziejów Wawelu z archiwów kapitulnych i kurialnych krakowskich 1440-1500*, wybrała i opracował B. Przybyszewski, Kraków 1960, nr 57). O rodzie heraldycznym Piotra Starego z Chorzenic przesądziła identyfikacja zaproponowana przez Jana Długosza. Adam Boniecki (za Adolfem Pawińskim) wymienił Annę Chorzeńską, właścicielkę Chorzenic z 1552 r.

29 Komentarz Jana Korytkowskiego do opisu parafii w Strykowie (J. Łaski, *Liber beneficiorum...*, t. II, wyd. J. Łukowski, Gniezno 1881, s. 392-393); B. Chlebowski, *Sulmierzyce...*, s. 575.

30 W tekście Lecha Sulimierskiego Chorzenice konsekwentnie nazywane są „Chorzemnicami”.

Sulimierskich stanie się godłem Sulmierzyc, ale można w sposób poprawny dowodzić, iż godło Starego Konia w herbie gminy Sulmierzyce symbolizuje Chorzeńskich, którzy posiadali zarówno Chorzenice, jak i Sulmierzyce. Tym samym Starykoń w herbie gminnym odwoływałby się do średniowiecznych dziejów dwóch głównych miejscowości dzisiejszej gminy Sulmierzyce, tj. do Chorzenic i Sulmierzyc. Istotny jest w tym momencie fakt zwrócenia uwagi przez radnych gminy, że w obu tych miejscowościach mieszka więcej niż połowa mieszkańców gmin.

Wprowadzenie do herbu Gminy Sulmierzyce Starego Konia Sulimierskich można uzasadnić tylko tym, że pomimo upływu lat i po wygaszeniu wszelkich związków posesorskich pomiędzy Sulimierskimi - posesorami, a Sulmierzycami - własnością przetrwała emocjonalna więź.

3. Kościół parafialny i ich wezwania

Kolejną przesłanką, w oparciu o którą budować można godło herbu gminnego, jest tradycja religijna miejscowych wspólnot parafialnych, czyli *de facto* kult patronów lokalnych kościołów parafialnych. Na terenie współczesnej Gminy Sulmierzyce funkcjonują dwie parafie (w Sulmierzycach i w Lgocie Wielkiej), które mogą poszczycić się starą, tj. przedrozbiorową metryką.

Współczesna parafia w **Sulmierzycach** obejmuje 21 miejscowości³¹, z których większość zlokalizowana jest na obszarze Gminy Sulmierzyce. Parafia w Sulmierzycach powstała zapewne w XIV w.³² Wyżej przywołane zostały uwagi poczynione w starszej literaturze na temat jej piętnastowiecznej metryki. Zapewne w XIV w. wzniesiono pierwszy kościół w Sulmierzycach, który konsekrowano pod tytułem św. Jadwigi, księżnej Śląska³³. Pierwszy (?) kościół parafialny spłonął w 1800 r. i w 1806 r.³⁴ w jego miejscu (za pieniądze ówczesnego właściciela Sulmierzyc Gabriela Turskiego, herbu Rogala) wybudowana została nowa świątynia.

W 1. połowie XVI w. do parafii w Sulmierzycach należały następujące wsie: Bogumiłowice, Chorzenice, Kleszczów, Kuców, Łuszczanowice, Ostrołęka, Piekary, Stróża, Wola, Żłobnica. Z tychże na terenie współczesnej Gminy Sulmierzyce znajdują się Bogumiłowice, Chorzenice, Ostrołęka, Piekary, Wola i Sulmierzyce.

31 Anielów, Antoniówka, **Bogumiłowice**, **Chorzenice**, Dąbrowa, Dąbrówka, Dębina, **Elgiów**, Filipowizna, Katy Chorzenickie, **Kodrań**, **Kuźnica**, Markowizna, Nowa Wieś, **Piekary**, Podwinek, Stanisławów, **Sulmierzyce**, Trzciniec, Winek, **Wola Wydrzyna** (pismem pogrubionym wyróżnione zostały miejscowości z terenu Gminy Sulmierzyce).

32 S. Librowski, *Repertorium akt wizytacji kanonicznych dawnej archidiecezji gnieźnieńskiej*, Cz. 4 *Indeks geograficzno-historyczny*, z. 1 *Indeks do części 1 (Zasób wrocławski)*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 1978, t. XXXVII, s. 153. W starszej literaturze (B. Chlebowski, *Sulmierzyce...*, s. 575) znajdujemy informacje, że kościół św. Jadwigi „...istniał... od XV w. ...”.

33 Jadwiga śląska została kanonizowana w 1267 r. - *Chronologia polska*, opr. B. Włodarskiego, Warszawa 1957, s. 241; R. Kaczmarek, J. Witkowski, *Dzieje relikwii i relikwiarze Świętej Jadwigi*, [w:] *Święta Jadwiga Śląska (ok. 1174-1243)*, Wrocław 1993, s. 32; A. Kielbasa, *Święta Jadwiga śląska*, Wrocław 1999, s. 42.

34 Jan Korytkowski w komentarzu do opisu parafii Sulmierzyce podał informację, iż kościół odbudowany został w 1828 r. - zob. J. Łaski, *Liber beneficiorum...*, t. I..., s. 490.

Kościół parafialny w Sulmierzycach nosi obecnie wezwanie św. Erazma, biskupa i męczennika³⁵. Zmiana wezwania zapewne nie była związana z odbudową kościoła w pierwszych latach XIX w. Wnioskowanie takie wynika z tradycji sfragistycznej parafii sulmierzyckiej. Wiemy, że w pierwszych latach XIX w. proboszcz w Sulmierzycach wystawiał dokumenty uwierzytelnione pieczęcią parafialną z wyobrażeniem kobiety w mitrze książęcej z gałązką lilii o trzech kwiatach w ręku³⁶ (**fotografia nr 1**).

Fotografia nr 1

Odcisk pieczęci kościoła parafialnego w Sulmierzycach z 1. połowy XIX w. (tłok z 2. połowy XVIII w.)

Postać monarchini z pola osiemnastowiecznej pieczęci kościoła parafialnego w Sulmierzycach przedstawiała św. Jadwigę śląską. Świadczą o tym atrybuty³⁷ (właściwe dla tejże), czyli mitra książęca i bogaty strój monarszy. Lilie, trzymane w prawym ręku przez św. Jadwigę na pieczęci kościoła sulmierzyckiego, możemy jednocześnie odczytać jako nawiązanie do Bogarodzicy i możemy je powiązać z symboliką św. Jadwigi. Wiemy, że św. Jadwigę wyobrażano ze statuetką Madonny, a lilie były kwiatami maryjnymi.

Zmiana patrona kościoła parafialnego w Sulmierzycach, czyli wprowadzenie w miejsce św. Jadwigi śląskiej św. Erazma, biskupa mogła nastąpić w czerwcu 1876 r. W dniu 11 czerwca 1876 r. Wincenty Popiel, biskup wrocławsko-kaliski konsekrował kościół sulmierzycki, a odnowiony po gruntownym remoncie. Nasze wnioski na temat zmiany wezwania kościoła opieramy o wskazówki pośrednie. Tego problemu nie zgłębialiśmy źródłowo.

W naszych rozważaniach na temat treści godła wyprowadzonego z przesłania religijnego skoncentrujemy się na św. Jadwidze śląskiej, a pominiemy współczesne wezwanie kościoła sulmierzyckiego. Uważamy, że tradycja (być może) pięciu stuleci trwania przy patronacie św. Jadwigi śląskiej w większym stopniu oddaje tradycję historyczno-religijną regionu niż rozwiązanie nam współczesne, czyli patronat św. Erazma, obecny w Sulmierzycach być może od ok. 140 lat.

W rozważaniach o religijnych przesłankach budowania godła gminnego chcemy także odwołać się do NMP. W ołtarzu głównym³⁸ kościoła pod wezwaniem św. Jadwigi śląskiej znajdował się obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem³⁹. Historycy sztuki jego powstanie łączyli z Łukaszem Cranachem Starszym albo z malarzami z jego szkoły i twierdzili, że obraz namalowano zapewne ok. 1530 r. Do Sulmierzyc Madonna Łukasza

35 Święty Erazm przedstawiany był w stroju biskupa z korbą w ręku. Na korbę nawinięta była lina lub jelita wyrwane z brzucha świętego podczas jego męczeńskiej śmierci. Dodatkowo do tak okrutnego wyobrażenia dodawane były żelazne pazury, którymi rozrywano ciało męczonogo biskupa - A. Bazieli, M. Jacnacka, *Erazm*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. IV, pod red. R. Łukaszyka, L. Bienkowskiego, F. Gryglewicza, Lublin 1983, szp. 1061-1062.

36 Archiwum Diecezjalne we Wrocławku, Akta wizytacji kanonicznych dawnej diecezji gnieźnieńskiej, ks. 118, s. 93.

37 A. Karłowska-Kamzowa, *Jadwiga śląska (w ikonografii)*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. VII, pod red. S. Wielgusa i in., Lublin 1997, szp. 665.

38 W literaturze przedmiotu odnaleźć można informacje na temat różnych miejsc manifestowania obraz Łukasza Cranacha. Według autorów części opracowań obraz NMP znajdował się w ołtarzu głównym. Inni twierdzili zaś, że wkomponowany został w ołtarz boczny.

39 W. Drecka, *Polskie Cranachiana*, „Biuletyn Historii Sztuki”, 1954, r. XVI, nr 1, s. 33; M. Leszczyński, *Madonna Sulmierzycka*, „Biuletyn PTTK”, 1966, r. XI, nr 9, s. 3; W. Zaleski, *Sanktuaria polskie. Katalog encyklopedyczny miejsc szczególnej czci Osób Trójcy Przenajświętszej, Matki Bożej i Świętych Pańskich*, wyd. M. i J. Łempiccy, Warszawa 1988, s. 57.

Cranacha trafiła w 2. połowie XVI w. za sprawą Sulimierskich, posesorów Sulmierzyc. Legenda (wspólna dla większości podobnych historii) wskazuje na cud, bez którego dzieło Łukasza Cranacha trafiłoby jednak w inne miejsce. Konie, zaprzęgnięte do wozu, na którym przewożone było dzieło, zatrzymały się w Sulmierzycach. Próby zmuszenia koni do dalszej jazdy nie przyniosły rezultatu. Uznano ten nieprzewidziany postój za widomym znak danym od Boga, aby Madonna Łukasza Cranacha stała się częścią wyposażenia kościoła w Sulmierzycach.

Lech Sulimierski (w opracowaniu na temat obrazu NMP pędzla Łukasza Cranacha⁴⁰) wskazuje osobę, która zapewne malowidło sprowadziła do Sulmierzyc. Obraz miał przywieźć do Sulmierzyc Roch Sulimirski, prowincjał zakonu paulinów częstochowskich. Ustalenie szczegółowe z „Historii Cudownego Oblicza...” uzupełniają tekst uzasadnienia, ale w niczym nie zmieniają jego zasadniczej treści.

W 1666 r. obraz Madonny z Dzieciątkiem z Sulmierzyc uznany został za cudowny. Obraz przetrwał II wojnę światową w ukryciu. W 1953 r. powrócił do kościoła sulmierzyckiego⁴¹. W okresie sprawowania posługi w Częstochowie przez biskupa Stefana Barełę (1960-1964) podjęte zostały czynności, które doprowadzić miały do odnowienia kultu Madonny Sulmierzyckiej oraz do koronacji obrazu. W październiku 1995 r. Madonna Sulmierzycka została skradziona. W ołtarzu kościoła parafialnego zastępuje ją obecnie kopia obrazu. Poszukiwania skradzionego dzieła trwają.

W jednym z wariantów godła gminnego pragniemy zwrócić uwagę na Madonnę Sulmierzycką z tego powodu, że ukształtowała ona lokalny kult⁴² i że współtworzyła wystrój kościoła w Sulmierzycach niezależnie od oficjalnego wezwania świątyni.

4. Uwarunkowania topograficzne

W naszych rozważaniach nad godłem gminnym Sulmierzyc nie braliśmy pod uwagę przesłanki wynikającej z uwarunkowań topograficznych. Na terenie Gminy Sulmierzyce nie można wskazać charakterystycznych miejsc i obiektów, za pomocą których możliwa byłaby graficzna identyfikacja samorządu.

5. Nazwa miejscowości

W naszych rozważaniach nad godłem gminnym Sulmierzyc nie braliśmy pod uwagę przesłanki wynikającej z nazwy gminy. W literaturze przedmiotu przyjmuje się, że nazwa *Sulmierzyce* mogła powstać w wyniku przekształcenia imienia *Sulimir*, czyli imienia rycerza, który - według etymologów - założył miejscowość i nadał jej nazwę. Znane są nam również twierdzenia, iż słowo *Sulmierzyce* stworzono z połączenia dwóch słów *sól* i *mierzyc*. Inna sprawa, że taki wywód dla Sulmierzyc w powiecie pajęczańskim nie ma uzasadnienia.

Herb Gminy Sulmierzyce i jego pochodne

Samorządowi Gminy Sulmierzyce przedstawiamy 3 projekty herbu gminnego. Proponujemy, aby władze gminy - po wyborze znaku najwłaściwszego - przesłały do

40 L. Sulimierski, „Historii Cudownego Oblicza Pani z Sulmierzyc”, Sulmierzyce 1997 - maszynopis w posiadaniu Autorów.

41 Z tego powodu szesnastowieczny obraz Łukasza Cranacha nie został odnotowany w *Katalogu zabytków sztuki (Katalog zabytków sztuki, t. II, Województwo Łódzkie. Tekst, pod red. J. Z. Łozińskiego, Warszawa 1954, s. 252)*.

42 Według W. Zaleskiego (W. Zaleski, *Sanktuaria polskie...*, s. 57) kult Madonny Sulmierzyckiej narodził się w XVIII w., a jego widomym świadectwem są liczne wota zawieszane wokół obrazu.

Warszawy, tj. do MSWiA cały pakiet propozycji łącznie z pełnym uzasadnieniem merytorycznym, tak aby znawcy Komisji Heraldycznej poznali wszystkie etapy i ścieżki procesu dochodzenia do wybranego herbu gminnego.

Pierwszy projekt odwołuje się do tradycji wyprowadzonej z wezwania kościoła parafialnego w Sulmierzycach, czyli odwołuje się do św. Jadwigi śląskiej.

Godło drugiego herbu koncentruje się wokół komunikatu maryjnego, czyli nawiązuje z jednej strony do kultu kościoła powszechnego (Bogarodzica), a z drugiej odwołuje się do religijnej tradycji miejscowej, a związanej z najcenniejszym (w sensie materialnym) zabytkiem sztuki z terenu Gminy Sulmierzyce (Madonna Sulmierzycka).

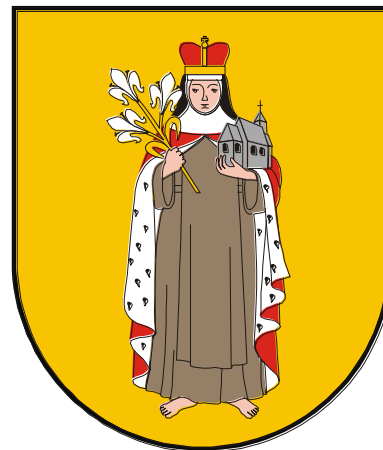
Trzeci herb ukształtowany został w nawiązaniu do godła herbowego Jastrzębca, czyli do znaku używanego przez posesorów, którzy posiadali Sulmierzyce przynajmniej na początku XV w. Herbowego Jastrzębca łączymy z liliami NMP i św. Jadwigi śląskiej. Przypominamy tu o gałęzi z liliami trzymanej przez św. Jadwigę na pieczęci kościoła parafialnego w Sulmierzycach (**fotografia nr 1**). W tym ujęciu lilie w ręku św. Jadwigi zastępowały „statuetkę NMP z Dzieciątkiem”, a tym samym były (silnie uproszczonym) atrybutem św. Jadwigi.

Do budowy herbu gminnego nie zamierzamy użyć Ostoi. Czynimy to z dwóch powodów. Obecność „...rodu Ostojczyków...” w Sulmierzycach (sygnalizowana przez Hieronima Konikowskiego i odnotowana w tekstach na temat Sulmierzyc, a publikowanych w Internecie) nie została jednoznacznie potwierdzona badaniami Alicji Szymczakowej.

W przypadku Starych Koni zwracamy uwagę, iż (co prawdopodobne) przejęli oni działy sulmierzyckie po Jastrzębcach i byli kolejnymi posesorami Sulmierzyc, ale ich potwierdzony wkład w rozwój miejscowości - według dotychczasowych ustaleń - nie był na tyle wielki, aby upamiętnić ich obecność poprzez tworzenie herbu gminnego z wyobrażenia konia osiodłanego.

Herb utworzony w nawiązaniu do św. Jadwigi śląskiej (**herb nr 1**)

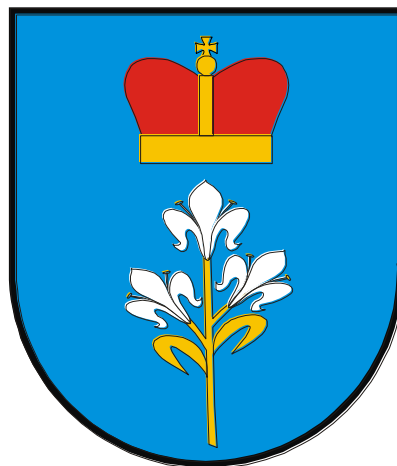
Świętych patronów miejsc lub wspólnot w godłach herbów przedstawia się pod postacią ich atrybutów lub za pomocą pełnej postaci z przedmiotami (atrybutami), które ułatwiają ich identyfikację. Święta Jadwiga śląska według historyków sztuki⁴³ była przedstawiana zazwyczaj w pełnej postaci w stroju książęcym (z mitrą książęcą na głowie, w bogatej szacie monarszej) lub w stroju zakonnym (w habicie cysterskim). Identyfikację ułatwiać miały: statuetka NMP z Dzieciątkiem, buty w ręku, modlitewnik, model kościoła trzebnickiego (ufundowanego przez Jadwigę śląską). Sporadycznie wyobrażano także św. Jadwigę śląską w towarzystwie św. Elżbiety węgierskiej lub w pobliżu św. Jana Chrzyciela.

Rysunek nr 1

Projekt herbu Gminy Sulmierzyce (św. Jadwiga śląska) zbudowany na podstawie pieczęci kościoła parafialnego w Sulmierzycach z 2. połowy XVIII w.

Tradycyjne przedstawienia postaci św. Jadwigi śląskiej utrudniają przygotowanie poprawnego heraldycznie godła, tj. uproszczonego w sposób właściwy dla heraldyki. Za uproszczenie właściwe dla heraldyki w tym przypadku uważamy kompozycję zbudowaną tylko z atrybutów patronki. Buty, modlitewnik, model kościoła w Trzebnicy czy statuetka NMP umieszczone na polu tarczy herbowej (naszym zdaniem) nie są nośnikami treści, które kierują uwagę obserwatora tylko ku św. Jadwidze śląskiej⁴⁴. Z tego powodu zdecydowaliśmy się na przedstawienie całej postaci patronki kościoła w Sulmierzycach z przedmiotami ją identyfikującymi (**rysunek nr 1**). Godło herbu gminnego pozostaje w związku z obrazem umieszczonym na polu pieczęci kościoła parafialnego w Sulmierzycach (**fotografia nr 1**). Znaczący Komisji Heraldycznej w wielu przypadkach pozytywnie opiniowali już herby, których godło utworzone było z pełnej postaci patrona miejsca. Za przykład w tym miejscu posłuży nam herb Miasta i Gminy Rzgów z obrazem św. Stanisława.

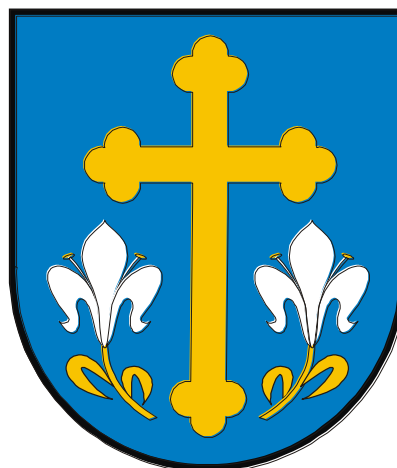

Rysunek nr 2

Projekt herbu Gminy Sulmierzyce (św. Jadwiga śląska) zbudowany z wykorzystaniem atrybutów świętej (gałązka z kwiatami lili i mitra książęca)

Herb utworzony w nawiązaniu do Madonny Sulmierzyckiej (**herb nr 2**)

Herb wyprowadzony z obrazu Łukasza Cranacha (z 1. połowy XVI w.) posiada godło zbudowane z krzyża i z dwóch kwiatów lili (**rysunek nr 3**). Krzyż w godle zastępuje wyobrażenie kościoła, a lilie (kwiaty) nawiązują do ogólnej symboliki NMP. Ekspertom Komisji Heraldycznej przypominamy w tym miejscu o próbie utworzenia (1960-1964) w Sulmierzycach miejsca kultu maryjnego o ponadregionalnym zasięgu.

Rysunek nr 3

Projekt herbu Gminy Sulmierzyce (krzyż kościelny z dwiema liliami) zbudowany z krzyża (symbol kościoła) i lilii NMP

Herby utworzone w nawiązaniu do herbów posesorów Sulmierzyc (**herb nr 3**)

W tym przypadku przyjęliśmy, iż godło Gminy Sulmierzyce powinno być wyprowadzone z herbu Jastrzębiec Tłuków Strykowski. Godło z herbu szlacheckiego posesora nie powinno stać się godłem gminnym bez wprowadzenia w nim modyfikacji.

⁴⁴ Pomimo naszego przekonania o wadach znaku zbudowanego tylko z atrybutów (lub z przedmiotów kojarzonych ze św. Jadwigą) przedstawiamy wariant herbu gminnego, w którym godło herbu tworzy mitra książęca i gałąź lilii (**rysunek nr 2**).

Pod rozwagę władzom Gminy Sulmierzyce przedstawiliśmy godło złożone z połączenia godła Jastrzębca z jedną lilią (naturalny, stylizowany, pojedynczy kwiat, niebędący lilią heraldyczną) (**rysunek nr 4**).

Decyzje w sprawie herbu Gminy Sulmierzyce

Radni Gminy Sulmierzyce w sierpniu 2011 r. zadecydowali o przyjęciu za herb gminny znaku utworzonego z pojedynczej lilii i z godła herbowego Jastrzębca (**rysunek nr 4**). Uznali, iż tradycja miejscowego kultu NMP oraz przypomnienie najstarszych, a obecnie rozpoznanych w źródłach pisanych właścicieli Sulmierzyc, stanowią właściwą rekomendację dla treści znaku gminnego.

Herb Gminy Sulmierzyce posłużył do zbudowania wzorów flagi gminnej, okrągłej pieczęci herbowej, a także tablicy urzędowej. Kolory, którymi pokryte zostały pole tarczy herbowej oraz przedmioty z godła wykorzystane zostały do stworzenia barw Gminy Sulmierzyce.

Po otrzymaniu negatywnej opinii od ekspertów Komisji Heraldycznej, uznany za nieprawidłowy, herb został poprawiony zgodnie z ich zaleceniami (**rysunek nr 5**) i przedstawiony Radzie Gminy.

Okazało się jednak, że w czasie długotrwałego opiniowania herbu i wynikających z niego znaków przez ministra właściwego do spraw administracji, doszło do wspomnianego wcześniej kontaktu Gminy z rodziną Sulimierskich. Po rozmowach, prowadzonych w Sulmierzycach z Lechem Sulimierskim w czerwcu 2012 r., okazało się, że odnaleziono w budynku Urzędu Gminy obraz przedstawiający herb Stryków ofiarowany Gminie w 1997 r. przez ród Sulimierskich (**fotografia nr 2**) wraz z „aktem darowania” herbu szlacheckiego Stryków. Rada Gminy podjęła decyzję, aby pod rozwagę ekspertów Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji - zamiast znaku już opiniowanego i poprawionego według zaleceń ekspertów Komisji - przedstawić analogicznie zbudowany herb, w którym w miejsce godła Jastrzębca (herbu Tłuków Strykowskich) położone zostało by godło herbu Stryków Sulimierskich a także zmieniona została by barwa tarczy z błękitnej na czerwoną. (**rysunek nr 6**).

Herb gminny w postaci lilii i godła Starego Konia (**rysunek nr 6**) posłużył do zbudowania wzorów flagi gminnej, okrągłej pieczęci herbowej, a także tablicy urzędowej. Kolory, którymi pokryte zostały pole tarczy herbowej oraz przedmioty z godła wykorzystane zostały do stworzenia barw Gminy Sulmierzyce.

Dnia 21 lutego 2013 r. Gmina Sulmierzyce złożyła wniosek o zaopiniowanie drugiego projektu herbu.

Rysunek nr 4

Projekt herbu z wykorzystaniem naturalnej, nieheraldycznej lilii i godła Jastrzębca przesłany do Komisji Heraldycznej.

Rysunek nr 5

Projekt herbu z wykorzystaniem naturalnej, nieheraldycznej lilii i godła Jastrzębca po dokonaniu poprawek wymaganych przez Komisję Heraldyczną.

Fotografia nr 2

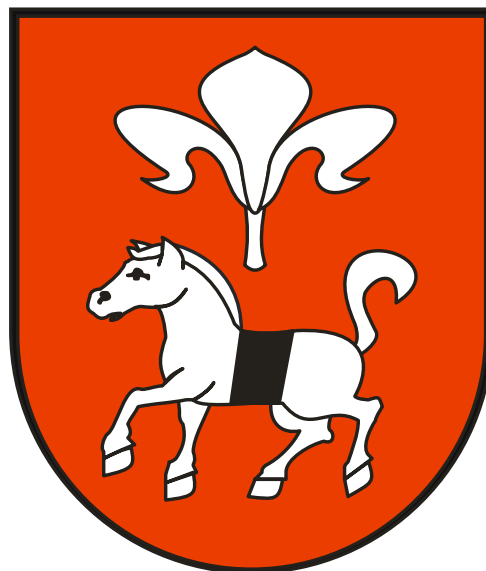
Obraz herbu Starykoń ofiarowany Gminie Sulmerzyce podczas zjazdu rodu Sulimierskich wraz z „aktem darowania Gminie praw do herbu Starykoń” w 1997 r.

Opinia Ministra Administracji i Cyfryzacji, wydana po niemal dwu latach, 16 stycznia 2015 r., podjęta na podstawie uchwały Komisji Heraldycznej dotycząca przyjętego herbu, była negatywna.⁴⁵

We wrześniu 2016 roku Gmina podjęła jeszcze jedną próbę uchwalenia herbu. W kontakcie z panem Lechem Sulimierskim, który był inicjatorem uwzględnienia w herbie gminy jego rodzowego herbu Starykoń, przesłano do zaopiniowania herb będący modyfikacją negatywnie zaopiniowanego, drugiego herbu (**rysunek nr 6**), w którym, zachowując godła, wprowadzono podział tarczy w pas na dwa pola, górne błękitne i dolne czerwone. Ten projekt również nie zyskał akceptacji Komisji Heraldycznej i Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji w dniu 20 stycznia 2017 r. wydał opinię negatywną (**rysunek nr 7**).⁴⁶

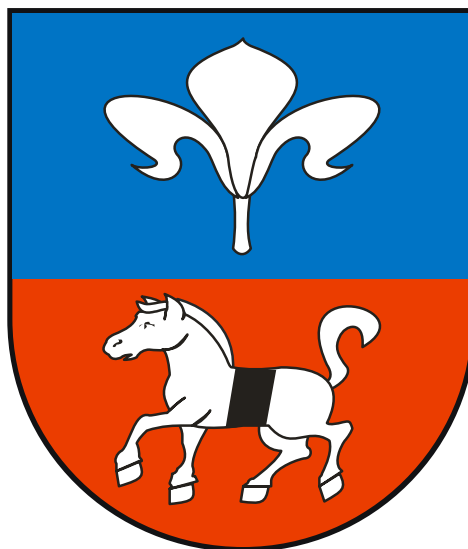
⁴⁵ Pismo DAP-WZPK.75.2.2014, KH-1805

⁴⁶ Pismo DAP-WSUST-73-159/2016, KH-1805

Rysunek nr 6

Projekt herbu z wykorzystaniem naturalnej, nieheraldycznej lilii i godła herbu Starykoń.

Rysunek nr 7

Projekt herbu z wykorzystaniem naturalnej, nieheraldycznej lilii i godła herbu Starykoń z podziałem tarczy herbowej w pas na dwa pola.

W lutym 2017 r. Radni Gminy Sulmierzyce postanowili przyjąć i przesłać do zaopiniowania pierwszy, poprawiony wg wskazówek ekspertów Komisji Heraldycznej projekt herbu wraz z innymi symbolami z niego wywiedzionym (**rysunek nr 5**).